

Als waren het vogels

-libellen in de molenpolder-

"Gravingen" is een naturistenterrein gelegen in het natuurreservaat de Molenpolder (gemeente Maarssen), Het ligt in de noordwesthoek van het 10 bij 10 kilometer E.I.S.-hok waarin ook de stad Utrecht ligt en het is zo'n 10 hectare groot (waarvan ruim een kwart water). In totaal is er een paar kilometer, die ik redelijk regelmatig met wisselende intensiteit inventariseer. (Vooral wanneer we er kamperen kan de intensiteit hoog zijn).

In "de Libellen van Nederland", Geijskes & van Tol (1981), wordt voor na 1950 slechts *C. puella* vermeld, een soort die ik er juist maar één keer gezien heb! In volgorde van algemeenheid geef ik hier een soortenlijstje van dit gebied; stand per oktober 1987 - er is het een en ander aan toegevoegd sinds mijn lezinkje op de libellenstudiedag van 1986. Tussen haakjes staan de maximaal getelde aantallen (ruwe schattingen van wat er op één bepaald moment in het gebied vliegt).

Ischnura elegans (200), *Coenagrion pulchellum* (150), *Sympetrum vulgatum* (80), *Orthetrum cancellatum* (30), *Lestes viridis* (20), *Libellula quadrimaculata* (20), *Erythromma najas* (20), *Aeshna mixta* (10), *Brachytron pratense* (10), *Pyrrhosoma nymphula* (10, maar op een dag van massaal uitkomen 56), *Aeshna grandis* (8), *Sympetrum sanguineum* (8), *Cordulia aenea* (6, maar op dag van uitkomen 15), *Aeshna cyanea* (5), *Enallagma cyathigerum* (in 1984 10 keer individuen gezien, maximaal 4 tegelijk, in 1985 één maal, in 1986 niet, in 1987 één maal (aantallen in laagveengebieden mogelijk fluctuerend?)), *Lestes sponsa* (4), *Aeshna isosceles* (4), *Sympetrum danae* (4, uitsluitend uitgekleurde individuen laat in het jaar, geen paringen waargenomen), *Coenagrion puella* (1 maal eierleggende tandem), *Leucorrhinia pectoralis* (2 maal een ander mannetje), *Libellula fulva* (2 maal een vrouwtje), *Aeshna viridis* (1 mannetje), *Sympetrum striolatum* (1 oud vrouwtje), *Leucorrhinia rubicunda* (1 oud vrouwtje). Aan dit lijstje zou als 25^e soort *Anax imperator* toegevoegd kunnen worden; deze werd eind jaren zeventig waargenomen door Isolde den Tonkelaar en Rob de Boer.

De titel van dit artikel slaat op het feit dat ik libellen op dezelfde manier waar wil nemen als vogels: niet verstorend, niet vangend. Ik gebruik een monoculair kijkertje dat tot op één meter instelbaar is, wat voldoende is om lastige details te kunnen bekijken: de tangetjes van *Lestes dryas*, om maar iets noodzakelijks te noemen. Libellenonderzoek wordt niet voor het nut gedaan, maar puur uit nieuwsgierigheid, en ik wil de filosofische (of zo je wilt: ethische) vraag stellen of verstorend/destructief onderzoek strookt met het bevredigen van de nieuwsgierigheid. Mijn

eigen antwoord op die vraag is een duidelijk "nee". Mijn manier van onderzoek gaat in sommige opzichten wellicht langzamer (is langzaam een "ethisch" begrip?), maar in andere opzichten sneller: je moet veel beter kijken en leert de libellen daardoor erg goed kennen. Bovendien is het avontuurlijker en spannender en volgens mij geeft dat bij elkaar meer voldoening.

Er zijn veel dingen die door destructief onderzoek te weten zijn te komen, zoals hoe de binnenkant van mijn hoofd eruit ziet - iets waar ik erg nieuwsgierig naar ben. Maar mijn hoofd, althans de "ik" die daarin huist (neem ik aan) verdwijnt door zulk onderzoek. Idem met natuuronderzoek, Je zult nooit kunnen bewijzen dat jouw opprikken (en dergelijke) NIET de oorzaak ervan is dat een soort ergens de kritische grens van uitsterven passeert. Dus, als je van libellen houdt, waarom zou je dan niet overstappen op niet-storend onderzoek?

Wela Reinboud, Herenstraat 5, Utrecht

P.S. Ik heb bij 50 *Coenagrion pulchellum* mannetjes onderzocht hoe de verhouding blauw/zwart op het achterlijf was. Ik had verwacht dat een donker individu overal donker zou zijn (veel zwart naast weinig blauw) maar die hypothese is ontzenuwd. Er is geen directe correlatie tussen "donker op segment 3 t/m 8" en de zwarte tekening op segment 9, op segment 2 (de enige *C. p. puellaeformis* was verder gemiddeld donker), en het uitroepteken op de thorax. Verder had ik verwacht dat de zwarting van de segmenten 3 t/m 8 geleidelijk zou toenemen, maar ook dat was te simpel: de donkere individuen hebben allemaal meer zwart op segment 3 dan op segment 4, bovendien waren er enkele waarbij van geleidelijkheid weinig sprake is. Bij hen zit er ergens een zeer groot verschil in de kleuring van twee buursegmenten.